

הצלת היהודים - פרק מזהיר במחתרת הדנית

שישה כבת 90 שישה ליד אחד מאגמי הברבורים של קופנהאגן ועישנה להנאחה סיגאר עבה, סיפרה לי כיצד לחמה פעם בימי הכיבוש הנאצי בקצין גיסטאפו, שבא לערוך חיפוש בביתה. היה זה בשעת בוקר מוקדמת. הקצין הנאצי התפרץ לחדרה והעירה בגסות משנתה. בלי לחשוב פעמיים קפצה הזקנה ממיטתה, תפסה את המטרייה — החפץ הראשון שהיה בהישג ידה — והחלה לחבוט בראש

יש אומרים, כי ממשלת דניה הוזהרה מראש, שהנאצים עומדים לפלוש לשטחה, אך הקלה ראש באזהרות. מייחסים למלך כריסטיאן ה-10 המנות הערה חייכנית, שאין צפויה סכנה לארצו, שלאחריה יצא להצגה בתיאטרון הממלכתי. היה זה ב-8 באפריל 1940. למחרת היום, 20 דקות לאחר השעה 4 לפנות בוקר, העיר השגריר הגרמני בקופנהאגן את שר-החוץ הדני, אדוארד מונטץ' והודיע לו, כי כוחות צבא גרמניים

החוק, ובכלל זה מעמדם של 8000 היהודים, שהתגוררו בדניה מזה 300 שנה. בספרי ההיסטוריה מכנים היום את דניה הכיבוש „פרוטקטורט המופת". ואמנם, לא דמה משטר הכיבוש הליברלי שהנהיגו בה הנאצים לאף אחד ממשטרי-האימים בשאר המקומות שכבשו. בהתאם לכך, נזוהרה אף המחתרת הדנית מלספק לנאצים תירוצים להחמרת שלטונם. אף-על-פי-כן, לא השלים העם הדני מעולם עם כוחות הכיבוש שפלטו לארצם ולא חסרו בדניה מעשי חבלה ושאר סימני התנגדות פסיבית וכי-מובן, מצד שני, מעצרים ועינויים והוצאות להורג. הסטטיסטיקה רשמה 10 מעשי חבלה במיתקני תעשייה בשנת 1940, 122 ב-1942 ו-867 ב-1944. גרשמו גם מאות ואלפי מעשי חבלה

ביודסליי. תחילה חשבנו, שהמדובר בכמה ימים בלבד, הכול יסתדר איכשהו ונחזור הביתה". לא כן היה. מישהו הדריך אותם בדרך הרכבת לאלסינור שבצפון ומישהו אחר הביאם במועד מסויים אל-מתחת לגג אחת הכנסיות בגילילי. ומישהו, אמרו להם, יעבירם הלאה. אוסטרמן אינו זוכר היום, כיצד קרה, שאיחרו להגיע אל הכנסיה במועד שנקבע. מכל מקום, מקרה זה הציל את חייהם, שכן, לכל הנאספים, כ-30 במספר, ציפתה באותה כנסיה המשטרה הנאצית, ע"פ דיווח שקיבלה מאחד הבוגדים...

מישהו... תמיד היה זה מישהו — סתם מישהו בלתי-מוכר — אירגן למשפחה מועד-בריחה אחר. ריצ'ארד, אמו האלמנה בת ה-65 ושתי אחיותיו (אחת מהן אם לתינוק שהושקה בסמים לבל יפרוץ בבכי) ואתם ידו, סיקאר שמו, הלכו ב-10 קילומטרים בדרך-יערות סבוכה ולאחר שהצליחו איכשהו לחצות את הכביש, עליו פיטרלו מכוניות הגיסטאפו, הגיעו אל חוף הים. היה לילה קר. בשעה היעודה, 11 בלילה, לא הגיעה הסירה, אשר בעליה קיבל קודם-לכן סכום אגדתי של 1000 קרונות לנפש. משפחת אוסטרמן חסתה בצל החי-שיכה כשהיא רועדת מקור. אותו לילה הגבירו שוטרי הגיסטאפו את חיפושיהם לאורך החוף בהי-עורם בזרקורי-ענק ובכלבים. מידי פעם התגלתה על החוף קבוצת פליטים שציפתה לסירת הצלה ונלקחה משם. משפחת אוסטרמן לא יכלה לראות דבר, ורק שמעה את זעקת הפליטים שנגררו למ-עצר.

באחת אחרי חצות הגיעה הסירה. היא עוכבה פעמים אחדות ע"י סירות-משמר נאציות. גם לאחר שהסתירה בבטנה את הפליטים ועשתה את דרכה לשבדיה, נעצרה הסירה פעמים אחדות, ובנס לא נתגלו נוסעיה. כעבור שעות אחדות כיבדו אותם שוטרי חוף שבדיים במשקה חם וב-„ברוד הבא".

7222 יהודים דניים הגיעו לשבדיה בדרך דומה. כ-120 נתפסו ויחד עם עוד כ-500 יהודים מקופנה-האגן, שלא הצליחו להמלט (בעיקר זקנים וחולים) נשלחו למחנה טרוינישטאט. 423 הצליחו להינצל גם משם.

זוהי הסטטיסטיקה ולזכרה נערכו השבוע טקסים רבים, בהם מנגנים את קופנהאגן הנפלאה של דני קיי, הימנונה הבלתי-רשמי של הבירה הדנית, מאז הוסרט סיפור חייו של הנס כריסטיאן אנדרסן.

מאת תום שגב

במסילות-ברזל. המחתרת הדנית לא עסקה בלוחמת גרילה, אך לזכותה נוקף מיבצע ההצלה המדהים והמפואר ביותר בתולדות הכיבוש הנאצי: הצלת היהודים. כ-500 מלוחמי המחתרת הדנית לשעבר עושים בימים אלה בישראל, לציון 25 שנים למיבצע הצלת היהודים אשר הועברו לשבדיה באישון-לילה, בסירות דייגים, ימים ספורים אפילו שעות, לפני שהנאצים עמדו לגרש את כל יהודי דניה למחנות ריכוז.

אחד שניצל בדרך זו הוא ריצ'ארד אוסטרמן, עתונאי ירושלמי, האחראי על קשרי העתונות הלועזית של האוניברסיטה העברית והמכהן כ-מוזכיר-כבוד של „אגודת הידידות דניה ישראל". אף-על-פי שהוא טרוד בטקסי „שבוע דנמרק", נזכר אוסטרמן, כיצד ב-1943, בהיותו בן 17, תלמיד הכתה השביעית, הוזהרו חבר לכתה — כעשרה ימים לפני הגירוש המיועד של יהודי קופנהאגן — כי שמע, שהנאצים עומדים לשנות את מדיניותם וכי מוטב לו, שלא יוסיף עוד לבוא לבית-הספר.

מספר אוסטרמן: „הכול הלך מהר מאוד. עזבנו את דירתנו והתפורנו בין ידידים. אני הייתי בבית הוריו של חברי הטוב, בנו של ראש העיר אלפרד

הצלת יהודי דנמרק ע"י העם הדני בימי השואה הנאצית —

מעשי-ידי הפסל הרלד אייזנסטיין, בבית-הספר „דנמרק" בירושלים.

נכנסו אותה שעה לתחומי דניה „כדי להעניק לה את חסות הרייך מפני הבריטים"... כעבור שעות אחדות כבר יכול היה השגריר להבריך לשר החוץ שלו בברלין כי הדנים לא יתנגדו.

הכניעה הצילה את בית-המלכות, את אחריות הממשלה הקואליציונית בפני הפרלמנט ואת ה-אפשרות לערוך ב-1943 בחירות חדשות, בהן תמכו כ-95% בממשלה. ועוד התירו הנאצים לדנים לשמור על עצמאות צבאם ומשטרתם, הופש תנועה לספינות-הסוחר, מערכת משפט עצמאית ומעמד שווה של כל האזרחים בפני

הקצין, כשהיא ממטירה קללות נוראות בדנית עסיסית... הקצין הנדהם נמלט בבהלה מהחדר, וכבר לא נגע בערימה הגדולה של עתוני מחתרת אנטי-נאצים שערך בנה ושהיו מתחת למיטת הסבתא.

יותר מ-500 עתוני מחתרת הודפסו בדניה בחמש שנות הכיבוש הנאציים ותפוצתם עלתה ממעט יותר מ-1000 גליונות ב-1940 ל-10 מיליון ויותר בשלושת החודשים הראשונים של 1945. היתה זו אחת מצורות ההתנגדות המובהקות של הדנים בארצם שנכנעה.